

Naziv kolegija: UVOD U SOCIODEMOGRAFIJU**Predavač:** Prof. dr. Sc. Zoran Roca**Tip kolegija:** Teorijsko-praktični**Trajanje:** 60 sati (30 sati teorijskih predavanja + 30 sati seminara)

Ciljevi: Ovim kolegijem se nastoji senzibilizirati studente za ključne sociodemografske probleme i izazove današnjice, te im pružiti znanja o povratnim spregama među odrednicama demografskog i društvenoekonomskog rasta i razvoja. Poseban naglasak je na teorijskim interpretacijama i metodološkim pitanjima analize biološke i prostorne dinamike i strukture stanovništva, kao i na razumijevanju izazova populacijskih politika u razvijenim i zemljama u razvoju. Ta će se znanja nadopuniti praktičnim uputama o metodama i instrumentima praćenja i analize sociodemografskih trendova i stanja na temelju statističkih podataka dostupnih u Hrvatskoj, Europi i Svijetu, kao i primarnih podataka prikupljenih terenskim radom.

Sadržaj:

Uvod

- Osnovni pojmovi, simboli i paradigme
- Stanovništvo i razvoj
- Demografske strukture i dinamike: međuzavisnost prostorne, biološke, društvene i ekonomske dimenzije rasta, razvoja i distribucije stanovništva
- Stanovništvo, resursi i razvoj: teorijski diskurs i realnost od Malthusa do neomarksista; demografska budućnost Svijeta
- Sociodemografska dimenzija razvoja: faktori i indikatori evolucije i stanja prirodnog prirasta stanovništva; Teorija demografske tranzicije
- Teritorijalna mobilnost - migracija i cirkulacija: osnovna tipologija i teorijski pristupi (mikro- i makro-analitički, sistemski); sociodemografski i drugi učinci
- Populacijske politike: izazovi, ciljevi, instrumenti i iskustva

Sociodemografska dijagnoza i analiza

- Osnovni pristupi i metode sociodemografskih analiza i interpretacija
- Podaci o stanovništvu (Hrvatska, Europa, Svijet): ciljevi i metode prikupljanja primarnih podataka; izvori, dostupnost i kriteriji odabira popisnih i drugih sekundarnih podataka i demografskih pokazatelja
- Analiza strukture i dinamike stanovništva: osnovni pristupi, metode i indikatori
- Demografske procjene i projekcije: prednosti i nedostaci
- Studije slučajeva: Svijet, Europa, Hrvatska

Sinteza i zaključci

- Prema održivoj demografskoj budućnosti „etikom čamca za spašavanje“ ili „etikom humanog razvoja“?

Kompetencije: Aktivno sudjelovanje u teorijskom i praktičnom dijelu kolegija trebalo bi studente osposobiti da:

- razumiju, usvoje i koriste znanja vezana za osnovne koncepcije i metode poimanja međuzavisnosti sociodemografskih i socioekonomskih stanja i procesa;
- izgrade kritički odnos prema pokazateljima i interpretacijama demografskih dinamika i struktura u raznim društvenim i geografskim kontekstima.

- primijene ta znanja i stavove u prikupljanju, obradi i analizi demografskih podataka konkretnih geografskih cjelina.

Nastavne metode: Teorijska predavanja na bazi odabrane literature, te istraživačkih i drugih profesionalnih iskustava predavača, te vizualne dokumentacije o teorijsko-metodološkim aspektima međuzavisnosti sociodemografskih i socioekonomskih stanja i procesa biti će popraćena poticajima na kritičko razmišljanje i aktivnu participaciju studenata u diskusijama o demografskim problemima i opcijama u Svijetu, Europi i Hrvatskoj. U praktičnom dijelu nastave studenti će se uvesti u metode prikupljanja i obrade statističkih i drugih podataka za sociodemografsku dijagnozu u konkretnim društvenim i geografskim kontekstima koje će prema vlastitom interesu i uz podršku predavača odabrati za izradu svojih istraživačkih zadataka.

Ocjenjivanje studenata: Teorijskom dijelu kolegija biti će posvećen kolokvij (pismena provjera znanja) i odnositi će se na 40% konačne ocjene. Preostalih 60% konačne ocjene odnositi će se na istraživački rad koji će studenti individualno i/ili u manjim grupama trebati realizirati u dva dijela: usmena prezentacija prvih rezultata istraživanja (20% konačne ocjene), te pismeni rad, tj. istraživački izvještaj (40% konačne ocjene).

Bibliografija

- Akrap, A.; Čipin, I. (2006) *Socijalitetni sterilitet u Hrvatskoj – Zašto smo neoženjeni i neudane*. Zagreb : Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.
- Brewster, K. L.; Rindfuss, R. R. (2000) "Fertility and women's employment in industrialized nations". *Annual Review of Sociology* 26: 271-296
- Cohen, J. (1995) *How Many People Can the Earth Support?* New York: W. W. Norton & Co.
- Grizelj, Marinko; Akrap, A. (2006) *Projekcije stanovništva Republike Hrvatske: 2004.-2051*. Zagreb : Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (monografija).
- Gelo, J.; Akrap, A.; Čipin, I. (2005) *Temeljne značajke demografskog razvoja Hrvatske (bilanca 20. stoljeća)*. Zagreb : Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.
- Ehrlich, P. (1968) *The Population Bomb*. New York: Ballantine Books.
- Friganović, M. (1990) *Demogeografija: stanovništvo svijeta*, Zagreb: Školska knjiga.
- FNUAP. (2013) *State of World Population 2013* (<http://www.unfpa.org/swp>)
- Houser, Ph. M.; Duncan, O.D. (1972) *The Study of Population . An Inventory and Appraisal*. Chicago and London: The University of Chicago Presss.
- Lesthaeghe, R. (1995) "The second demographic transition in Western countries: An interpretation". In.: K. O. Mason and A.-M. Jensen (eds.) *Gender and family change in industrialized countries*. Oxford, Clarendon Press, pp. 17-62.

- Meadows, D.; Meadows, D.L.; Randers, J.; Behrens W.W.(1972) The Limits to Growth: a Report for the Club of Rome' s Project on the Predicament of Mankind. London: Earth Island.
- Mežnarić, S. (1991) Otkrivanje prostora – prekrivanje vremena: migracije umjesto razvoja. Zagreb: Sociološko društvo Hrvatske.
- Nejašmić, I. (1991) Depopulacija u Hrvatskoj: Korijeni, stanje, izgledi. Zagreb: Globus.
- Nejašmić, I.; Rendulić, I. (2006) Demogeografija: stanovništvo u prostornim odnosima i procesima. Zagreb: Školska knjiga.
- Roca, Z. (1987) Demografsko-ekološki slom. Zagreb: August Cesarec.
- UNDP. (2013). Human Development Report 2013 – The Rise of the South: Human Progress in a Diverse World. (http://issuu.com/undp/docs/hdr_2013_en?e=3183072/1754153).
- UNDP. (2003). Human Development Report 2003 Millennium development goals: A compact to end human poverty.(<http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2003/>).
- Wertheimer-Baletić, A. (1999) Stanovništvo i razvoj. Zagreb: Mate - Biblioteka Gospodarska misao.